

Handleiding opnemen (deels) anonieme aangifte / verklaring (2012H003)

Trefwoorden: Anonieme aangifte
Vaststelling: 23 oktober 2012

Inwerkingtreding: 01 november 2012
Geldig tot: 31 juli 2014

Wetsbepalingen:
art. 190 en 226a WvSv

Inhoudsopgave:
ACHTERGROND
SAMENVATTING
1. Begrippenkader
2. Wanneer opnemen van een (partieel) anonieme aangifte/verklaring?
3. Bestaande mogelijkheden (deels) anonieme aangifte/verklaring

Inhoud

ACHTERGROND

Voor het bestrijden van agressie en geweld is een hoge aangiftebereidheid van belang. Soms zijn slachtoffers van dit soort delicten alleen bereid om aangifte te doen, dan wel een verklaring af te leggen als hun identiteit of persoonlijke gegevens niet bekend worden bij de verdachte(n). Het doel van anonimiteit in het strafproces is slachtoffers en getuigen die vrezen voor represailles (beter) te beschermen.

Gelet op groeiende omvang van agressie en geweld in de samenleving heeft de Minister van Justitie in 2010 aan de Tweede Kamer de toezegging gedaan dat de wettelijke mogelijkheden om de identiteit van het slachtoffer af te schermen beter worden benut.

Vervolgens is in 2012 door de Minister van Veiligheid en Justitie aan de Tweede kamer toegezegd dat het mogelijk zal worden om aangifte te doen onder nummer.

In veel gevallen zal aan de hiervoor geschetste problematiek tegemoet gekomen kunnen worden door domicilie te kiezen op bijvoorbeeld het adres van de werkgever, bij slachtofferloketten of op het politiebureau. In de Eenduidige Landelijke Afspraken voor de aanpak van agressie en geweld tegen functionarissen met een publieke taak die OM, Politie, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Veiligheid en Justitie gezamenlijk hebben opgesteld is inmiddels vastgelegd dat in dergelijke gevallen altijd domiciliekeuze wordt aangeboden door de politie.

In andere gevallen zal door de werkgever namens het slachtoffer aangifte worden gedaan en daarnaast is het mogelijk om als slachtoffer direct bij de politie aangifte onder nummer te doen.

Voor de bewijsvoering in de strafzaak is het altijd van belang over toetsbare verklaringen te beschikken. Verklaringen op naam voldoen hier eerder aan dan anonieme verklaringen. Derhalve zal niet altijd zonder meer (beperkte) anonimiteit worden aangeboden. Indien hiervoor gegronde redenen zijn kan het met name in geval van agressie en geweld aangewezen zijn om toch (beperkte) anonimiteit te verlenen.

Voor alle duidelijkheid zij hier opgemerkt dat deze handleiding zich richt tot medewerkers van het OM en opsporingsambtenaren, waardoor de mogelijkheden die de verdediging heeft (zoals bijv. de anonieme getuige à decharge) en die de rechter-commissaris ten dienste staan (ambtshalve of op vordering van het OM of op verzoek van de verdediging beslissen tot het verlenen van anonimiteit of status van bedreigde getuige) niet uitgebreid in deze handleiding aan de orde komen. Een (beperkte) vorm van anonimiteit in het strafproces moet ten goede komen aan de waarheidsvinding en mag niet afdoen aan het recht op een eerlijk proces van de verdachte.

SAMENVATTING

In deze handleiding wordt aangegeven welke mogelijkheden worden geboden voor het opnemen van aangiftes en/of verklaringen van personen die aangeven dat zij (gedeeltelijke) afscherming van hun persoonsgegevens wensen.

1. Begrippenkader

In deze handleiding worden de gebruikte begrippen melder, aangever en getuige als volgt gedefinieerd.

Melder: is geen juridisch begrip, wordt gebruikt om iemand aan te duiden die (al dan niet anoniem) een telefonisch contact heeft met de politie, dat hij/zij wetenschap heeft van een strafbaar feit. Een dergelijke melding levert geen aangifte of getuigenverklaring op, doch kan wel als sturingsinformatie door de politie gebruikt worden.

Aangever: degene die kennis draagt van een strafbaar feit en daarvan aangifte doet bij de politie (art. 161 Sv)

Getuige: iemand die omtrent een strafbaar feit door de politie, de officier van justitie (OvJ)/advocaat-generaal (AG), de rechter-commissaris (RC)/raadsheer-commissaris (RHC) of de rechter/raadsheer ter terechtzitting in het kader van respectievelijk een opsporingsonderzoek, een gerechtelijk vooronderzoek of een onderzoek ter terechtzitting wordt gehoord.

2. Wanneer opnemen van een (partieel) anonieme aangifte/verklaring?

Indien zich een persoon bij de politie meldt die aangeeft alleen te willen verklaren indien anonimiteit gegarandeerd is, dient allereerst nagegaan te worden waardoor de wens tot anonimiteit wordt ingegeven. Het is van groot belang eerst duidelijk te krijgen of sprake is van gegronde redenen voor overlast of belemmering in de uitoefening van zijn beroep door handelen van de (zijde van) de verdachte bij de getuige/aangever. Goede voorlichting door degene die de verklaring opneemt, speelt hier een belangrijke rol.

Aspecten die verder een rol kunnen spelen bij het beoordelen of de getuige/aangever gegronde redenen heeft om te vrezen voor overlast of belemmering in de uitoefening van zijn beroep zijn:

de aard en ernst van het delict in casu;
aantal getuigen;
de (eventuele) relatie getuige/aangever en verdachte;
de antecedenten van de verdachte (indien bekend);
de omstandigheden in de privésfeer van de getuige/aangever.
Afhankelijk van de uitkomst van deze beoordeling kan het wenselijk geacht worden dat (een bepaalde mate van) afscherming van identiteit aan de getuige/aangever wordt geboden.

De politie dient zich te realiseren dat het niet mogelijk is om zelfstandig toezeggingen aan getuigen/aangevers te doen omtrent afscherming van de identiteit. In alle gevallen, met uitzondering van het domicilie kiezen en het doen van aangifte onder nummer, zal overleg met de officier van justitie (OvJ) noodzakelijk zijn.

De OvJ dient zich te realiseren dat de afscherming van de identiteit in de vervolgingsfase, met uitzondering van het domicilie kiezen, alleen mogelijk is op de voet van artikel 190, lid 3 Sv.

Zowel politie als OM dient zich te realiseren dat in een aantal gevallen het door de positie van de getuige/aangever op voorhand al onmogelijk is om bepaalde afscherming te bieden, bijvoorbeeld bij getuigen/aangevers uit de (naaste) omgeving van de verdachte.

3. Bestaande mogelijkheden (deels) anonieme aangifte/verklaring

3.1.a Domicilie kiezen

De getuige/aangever kan in plaats van het opgeven van zijn werkelijke woon- of verblijfplaats domicilie kiezen bijvoorbeeld op het adres van het politiebureau waar de verklaring c.q. aangifte opgenomen wordt, het slachtofferloket of bij de werkgever. Hiervoor zijn geen extra maatregelen noodzakelijk.

De delicten waarvoor domicilie gekozen kan worden, zijn niet beperkt, maar in het bijzonder wordt hierbij gedacht aan agressie en geweld tegen het slachtoffer. Daarnaast kunnen omgevingsfactoren hierbij een belangrijke rol spelen. In gevallen van agressie of geweld tegen functionarissen met een publieke taak, zoals hulpverleners, toezichthouders en dienstverleners, zal de politie altijd domiciliekeuze aanbieden.

Domiciliekeuze is de minst vergaande vorm van het bieden van enige vorm van anonimiteit. De politie kan deze vorm van anonimiteit zelfstandig aanbieden. De mogelijkheid beschermt de privacy van de getuige/aangever en doet daarnaast geen afbreuk aan verdedigingsrechten.

De getuige/aangever is echter wel bij naam bekend en kan nog steeds opgeroepen worden om bij de RC/RHC en/of ter terechtzitting een verklaring af te leggen.

Van de politie zal een extra inspanning worden gevraagd om in te staan voor de uitreiking van de oproeping of dagvaarding aan de getuige/aangever in voorkomende gevallen. Deze verantwoordelijkheid van de politie geldt in het gehele opsporings- en vervolgingstraject en kan zich derhalve over een langere periode (mogelijk jaren) uitstrekken.

3.1.b Aangifte onder nummer

Onder omstandigheden kan de identiteit van de aangever, verdergaand dan door domiciliekeuze, worden afgeschermd. Die omstandigheden kunnen zich bijvoorbeeld voordoen bij functionarissen met een publieke taak genoemd onder 3.1.a, die bij de uitvoering van hun werk met geweld zijn geconfronteerd. Als de aangever aarzelt om aangifte te doen, omdat deze zich bedreigd voelt, is het van belang de drempel om aangifte te doen zo laag mogelijk te maken.

Die verdergaande vorm van afscherming van de identiteit bij het doen van aangifte kan op verschillende manieren plaatsvinden. Zo kan de aangifte namens de werknemer worden gedaan door de werkgever, met daarbij een door de aangever zelf op schrift gestelde verklaring, waarbij de identiteit van de aangever zelf niet wordt prijsgegeven. Naam, adres en andere persoonlijke gegevens worden dan niet in de aangifte en verklaring opgenomen. Wel zal in dit geval de aangever met een code of een nummer worden aangeduid. Dat kan bijvoorbeeld een personeelsnummer zijn, maar ook een door de politie toegekend nummer.

In het geval dat het slachtoffer zelf direct bij de politie aangifte doet, kan aangifte onder nummer plaatsvinden. De politie draagt zorg voor toekenning van dat nummer.

Op lokaal niveau kunnen over de wijze waarop namens een werknemer aangifte kan worden gedaan, door het OM en politie met betrokken werkgevers nadere afspraken worden gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van een protocol.

Onverlet blijft dat de aangifte voldoende aanknopingspunten moet bevatten voor het (verdere) opsporingsonderzoek. Daartoe kan het dus ook nodig zijn dat tijdens het opsporingsonderzoek aangever als getuige door opsporingsambtenaren nader moet worden gehoord. In het concrete geval zullen goede afspraken moeten worden gemaakt om het mogelijk maken dat de aangever in een later stadium bereikbaar is voor nader verhoor.

Met het oog op de bewijsgaring dient nadrukkelijk gelet te worden op het bepaalde in artikel 344a, eerste en derde lid van het wetboek van strafvordering.

Aangevers kunnen ook opgeroepen worden als getuige bij de rechter-commissaris of tijdens de behandeling op de zitting. Als die situatie zich voordoet zal overleg met de officier van justitie moeten plaatsvinden op welke wijze dat verhoor kan plaatsvinden.

Indien nodig kan de rechter-commissaris worden verzocht de onder 3.2. genoemde procedure voor de beperkt anonieme getuige (art. 190, lid 3 Sv) toe te passen.

Indien afscherming van de identiteit niet in voldoende mate kan plaatsvinden en aangever die anonimiteit niet wenst op te geven, is het aan de officier van justitie om te beslissen of de zaak verder wordt doorgezet. Deze zal daartoe de belang van de aangever bij het handhaven van diens anonimiteit nadrukkelijk afwegen tegenover het belang van het doorzetten van de strafzaak.

3.2 Beperkt anonieme getuige

Een getuige/aangever kan op grond van art. 190, lid 3 Sv aangemerkt worden als een beperkt anonieme getuige. Die beslissing is aan de rechter-commissaris ambtshalve, op vordering van de officier van justitie of op verzoek van de getuige/aangever. Beseft dient te worden dat in dit artikel gesproken wordt over de getuige die door de RC gehoord wordt. Het feit dat in de regel een vordering van de OvJ noodzakelijk is en dat de RC beslist, geeft al aan dat de politie die de verklaring/aangifte opneemt hier niet ter plaatse over kan beslissen. Er zal altijd overleg met de OvJ noodzakelijk zijn, en dan nog dient de beslissing van de RC afgewacht te worden alvorens een getuige/aangever toegezegd kan worden dat een deel van zijn identiteit afgeschermd zal worden.

De delicten waar deze vorm van anonimiteit kan worden geboden, zijn niet wettelijk beperkt tot bepaalde categorieën. De RC zal in zijn beslissing afwegen of er een gegronnd vermoeden bestaat dat de getuige door het afleggen van zijn verklaring overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn beroep zal worden belemmerd.

Deze vorm van aanbieden van anonimiteit gaat verder dan het domicilie kiezen en het doen van aangifte onder nummer, zoals onder 3.1a en b genoemd. Ook hier dient echter steeds duidelijk gemaakt te worden dat een getuige/aangever die conform deze procedure is aangemerkt als een beperkt anonieme getuige, nog steeds opgeroepen kan worden om ter terechtzitting een verklaring af te leggen. Als de rechter het wenselijk acht om tijdens de zitting de beperkt anonieme getuige te horen, dan kan dit bijvoorbeeld door middel van videoconferentie of telehoren en/of met vermomming (valse snorren, baarden en pruiken) of stemvervorming, waardoor de getuige minder snel herkenbaar is. Op grond van artikel 187d, eerste lid, Wetboek van Strafvordering heeft de rechter-commissaris bovendien de mogelijkheid op verzoek van de getuige of van de officier van justitie te beletten dat bepaalde vragen worden beantwoord, indien er gegronnd vermoeden bestaat dat de getuige door het openbaar maken van dit gegeven ernstige overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn ambt of beroep ernstig zal worden belemmerd. Op grond van deze bepaling behoeven gegevens van de getuige niet in de processtukken te worden vastgelegd. Dit artikel bevat geen drempel met betrekking tot ernst of aard van de feiten.

3.3 Bedreigde getuige

Voor iemand uit de (naaste) omgeving van de verdachte blijft het echter moeilijk om op deze manier anoniem te blijven.

De getuige/aangever kan op grond van art. 226a Sv aangemerkt worden als een bedreigde getuige (hiervoor is een beslissing van de RC noodzakelijk).

Teneinde deze vorm van anonimiteit te verkrijgen moet de OvJ een vordering, dan wel de getuige/aangever een verzoek, bij de RC indienen. Ook hier geldt dat de status van bedreigde getuige alleen verleend kan worden door de RC. De politie die de verklaring/aangifte opneemt, kan hier ter plaatse dus niet over beslissen. Er zal altijd overleg met de OvJ noodzakelijk zijn.

Het is van groot belang zich te realiseren dat deze optie slechts mogelijk is indien het een getuige/aangever betreft van een ernstig strafbaar feit. Hierbij dient gedacht te worden aan levensdelicten, georganiseerde vormen van criminaliteit en zware geweldsdelicten (art. 226a-f juncto 344a, eerste en tweede lid, Wetboek van Strafvordering). Als de getuige/aangever al op een of andere manier in het dossier voorkomt, kan hij in geen geval meer de status van bedreigde getuige krijgen. Ook als de getuige/aangever op enigerlei wijze in de omgeving van de verdachte verkeert, wordt het vrijwel onmogelijk om de identiteit van de getuige geheim te houden.

Is de status van bedreigde getuige eenmaal door de RC definitief verleend, dan is deze onherroepelijk. Een belangrijk gevolg van de erkenning als bedreigde getuige is dat deze niet op de openbare terechtzitting behoeft te verschijnen.

Bij de bedreigde getuige, maar ook bij de beperkt anonieme getuige, is het bijzonder van belang dat het recht van de verdachte op een eerlijk proces niet wordt geschonden. De verdediging moet in de gelegenheid worden gesteld belastende verklaringen te betwisten. Hieraan kan worden tegemoetgekomen door de advocaat van de verdachte de mogelijkheid te bieden voorafgaand aan de zitting na een opdracht daartoe van de rechtbank de beperkt anonieme of bedreigde getuige te horen bij de rechter-commissaris. In aanwezigheid van de rechter-commissaris kan dan de verklaring worden getoetst, hetgeen voorkomt dat zaken stuklopen of de anonimiteit tijdens de terechtzitting wordt opgeheven.

Publicatiegegevens

Categorie	Overige
Rechtskarakter	Aanwijzing i.d.z.v. art. 130, lid 4 Wet RO
Afzender	College van Procureurs-Generaal
Adresstaat	Hoofden van de Parketten
Registratienummer	2012H003
Datum vaststelling	23 oktober 2012
Datum inwerkingtreding	01 november 2012
Geldigheidsduur	31 juli 2014
Publicatie in staatscourant	
Aanbiedingsbrief	 2012H003.pdf
Jurisprudentie	

Vervallen beleidsregels

[Handleiding opnemen \(deels\) anonieme aangifte / verklaring \(2010H001\) \(vervallen\)](#)

